

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยในปัจจุบันมีเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ประมาณว่าครึ่งของจำนวนประชากรทั่วประเทศ จากการรวบรวมสถิติจำนวนประชากรโดยสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย¹ ในปี พ.ศ. 2515 พบว่า มีประชากรที่เป็นเด็กกว่า 20 ล้านคนจากประชากรทั้งสิ้นประมาณ 37.4 ล้านคน ในอนาคตเด็กเหล่านี้จะเป็นกำลังอันสำคัญของชาติในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลจึงมีความพยายามอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังของชาติต่อไป เมื่อมีปัญหาค้นต่าง ๆ ที่เป็นความยุ่งยากอันเนื่องมาจากการกระทำของเยาวชนรัฐบาลก็ได้ตั้งใจแน่วแน่ที่จะได้พยายามแก้ไขปัญหาเยาวชนอยู่เสมอ โดยมีหน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้ร่วมมือกันดำเนินงาน ศึกษาหาเหตุผลและวิธีการป้องกันแก้ไขร่วมกับทางบ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม การจัดตั้งศูนย์เยาวชนขึ้นจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนให้มีความประพฤติดีกับเป็นพลเมืองดีของชาติ

ศูนย์เยาวชนคือสถานที่สำหรับให้เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกได้มาร่วมชุมนุมกันเป็นประจำตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นกีฬา รันทัน หรือรับการศึกษพิเศษในยามว่างจากการเรียนหรือการทำงาน โดยมีระเบียบและวิธี

¹ Institute of Population Studies, Chulalongkorn University, "Basic Data, 1971 (Midyear Estimates)," Population Growth in Thailand, Second Edition (Bangkok Thonburi: The Cooperative Marketing and Purchasing Federation of Thailand Ltd., Printing Department), 1972, p. 1.

ค่านิยมอันเหมาะสมและอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน² ศูนย์เยาวชนจึงเป็นสถานที่ที่เด็กและเยาวชนมีโอกาสที่จะได้ใกล้ชิดสนิทสนมและช่วยกันสร้างความสามัคคีในหมู่คณะขึ้น ซึ่งจุดประสงค์ใหญ่ในการจัดตั้งศูนย์เยาวชนนั้นเพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นหรือในท้องถิ่นที่ใกล้เคียงได้มีโอกาสพบปะกัน ใช้เวลาว่างหลังจากการศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบกิจการงานต่าง ๆ แล้วได้พักผ่อนหย่อนใจ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นการชักชวนให้เยาวชนได้ใช้ชีวิตในวัยรุ่นไปในทางที่พึงามเพื่ออนาคตของตนเองและประเทศชาติด้วย³

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า หัวใจของงานศูนย์เยาวชนก็คือการพัฒนาเยาวชน (Youth Development)⁴ ให้มีคุณค่าเพิ่มขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม อันจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติเป็นส่วนรวม แต่การพัฒนาเป็นงานที่ยากยิ่งเพราะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในพฤติกรรมของเยาวชน ความเห็นอกเห็นใจ ความมานะอดทน และความตั้งใจอันแน่วแน่ ความร่วมมือร่วมแรงและรวมใจของเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนทุก ๆ คนที่มีต่อเยาวชน และเพื่อที่จะให้บรรลุผลดังกล่าวจึงได้มีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในศูนย์เยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นการให้สันตนาการอย่างหนึ่งแก่เยาวชน

สันตนาการมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตมาก จนอาจจะถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตก็ว่าได้ เพราะคนเราไม่ใช่เครื่องจักร ร่างกายไม่สามารถจะเรียนหรือทำงานได้โดยไม่มี การพักผ่อน ดังนั้นเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจึงต้องอาศัยสันตนาการ

² วัฒนา นวลสุวรรณ, สโมสรเยาวชนคืออะไร (พระนคร: โรงพิมพ์แพร์ การช่าง, 2504), หน้า 3.

³ จิตร ทั้งสุบุตร, "แผนการพัฒนาศูนย์เยาวชนเทศบาลนครหลวง," เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการสัมมนาหัวหน้าศูนย์เยาวชนของเทศบาลนครหลวง, 22-25 พฤษภาคม 2515, หน้า 1.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

เป็นเครื่องช่วยเหลือ แต่เมื่อก้าวถึงคำว่าสันตนาการแล้วคนส่วนมากมักเข้าใจว่า หมายถึง เรื่องการพักผ่อนหย่อนใจต่าง ๆ ความจริงที่น่าจะมีความหมายเช่นนั้น ดังที่ สเตอร์ลิง เอส. ไวนันส์ (Sterling S. Winans) กล่าวว่า การพักผ่อนหย่อนใจเป็นการแสดงออกที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของแต่ละคนหรือทั้งกลุ่มในอันที่จะหาความพึงพอใจให้กับตัวเองในเวลาว่างตามธรรมชาติ ซึ่งอาจจำแนกได้เป็นหลายลักษณะโดยมีการวางแผนจัดตั้งกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นเพื่อการนี้ นับว่าเป็นโอกาสอันดีของมนุษย์ที่ได้มีกำไรชีวิตจากการพักผ่อนหย่อนใจ⁵

คำว่าสันตนาการนั้นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องสันตนาการหลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความหมายของสันตนาการไว้ต่าง ๆ กัน เช่น วอลเตอร์ แอล. สโตน และ ชาลส์ จี. สโตน (Walter L. Stone and Charles G. Stone) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สันตนาการคือกิจกรรมทุกอย่างที่มนุษย์เลือกปฏิบัติด้วยความพอใจในเวลาว่างระหว่างชั่วโมงหยุดเรียนหรือเวลาพักจากทำงาน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นต้องยินดีเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและพอใจโดยปราศจากผลตอบแทนใด ๆ⁶

ชาลส์ เค. ไบรท์บิลล์ และ ฮาร์โรลด์ ดี. เมเยอร์ (Charles K. Brightbill and Harold D. Meyer) กล่าวถึงความหมายของสันตนาการว่า สันตนาการนั้นหมายถึงกิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมในเวลาว่าง โดยมีแรงจูงใจที่สำคัญคือความพอใจซึ่งได้รับจากกิจกรรมนั้น⁷

⁵สเตอร์ลิง เอส. ไวนันส์, การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ (พระนคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2504), หน้า 16-17.

⁶Walter L. Stone and Charles G. Stone, Recreation Leadership (New York: The William Frederick Press, 1952), p. 8.

⁷Harold D. Meyer and Charles K. Brightbill, Community Recreation: A Guide to Its Organization and Administration (Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1956), p. 28.

ส่วน จอห์น ฟินเลย์ (John Finley) ได้ให้ความหมายของสันทนาการไว้ว่า สันทนาการนั้นมีความหมายกว้างมาก ไม่เพียงแต่มีกิจกรรมการเล่นการแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นกีฬา เล่นดนตรี หรือเล่นละคร เท่านั้น แต่รวมถึงกิจกรรมทั่วไปซึ่งก่อให้เกิดความพอใจโดยเฉพาะ เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความสุขความสมบูรณ์แก่ชีวิต⁸

ความหมายของสันทนาการในทัศนะของ ยอร์จ ดี. บัทเลอร์ (George D. Butler) เห็นว่า สันทนาการคือกิจกรรมที่ทำในเวลาว่างซึ่งเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับการทำงาน สันทนาการของแต่ละบุคคลไม่เหมือนกัน ซึ่งจะแปรผันไปตามรสนิยม เวลาอายุ และความต่องานของแต่ละบุคคล⁹

พอจะสรุปได้ว่า สันทนาการ (Recreation) คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ให้กับสิ่งแวดล้อมหรือสภาวะการณ์นั้น ๆ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสนใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สันทนาการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความพอใจตามความต้องการ จึงควรมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา นอกจากนี้สันทนาการควรเป็นกิจกรรมอาสาสมัครที่บุคคลสามารถเข้าร่วมได้ โดยไม่มีการบังคับ และสามารถสร้างความพอใจอันมีผลแต่ในทางดีโดยการเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นในยามว่าง

งานศูนย์เยาวชนที่ดำเนินการอยู่มีหลายรูปลักษณะด้วยกัน เช่น ศูนย์เยาวชนที่จัดขึ้นในเขตเทศบาลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลและ

⁸ John Finley, "What will we do with our time ?" Recreation Magazine, Vol. 27 (November, 1966), p. 367.

⁹ George D. Butler, Introduction to Community Recreation (New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1967), pp. 3-4.

สุขภาพ¹⁰ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เยาวชนได้พักผ่อนหย่อนใจ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สำหรับหน่วยงานในส่วนกลางที่ดำเนินงานเกี่ยวกับศูนย์เยาวชนคือ¹¹

1. กรมประชาสงเคราะห์ มีงานศูนย์เยาวชนอยู่ในกองบริการชุมชน ให้บริการในรูปสโมสรและบ้านพักเยาวชน รวม 3 ศูนย์คือ ศูนย์เยาวชนคลองจั่น ศูนย์เยาวชนห้วยขวาง และศูนย์เยาวชนดินแดง

2. กรุงเทพมหานคร มีงานศูนย์เยาวชนอยู่ในความควบคุมของแผนกสันตนาการกองบริการชุมชนและเยาวชน มีศูนย์เยาวชนอยู่ 21 แห่ง คือ

- (1) ศูนย์เยาวชนจุมพินี
- (2) ศูนย์เยาวชนเทเวศร์
- (3) ศูนย์เยาวชนปทุมวัน
- (4) ศูนย์เยาวชนสวนอ้อย
- (5) ศูนย์เยาวชนม่อนไก่
- (6) ศูนย์เยาวชนวัดโสมนัส
- (7) ศูนย์เยาวชนวิสุทธิศ
- (8) ศูนย์เยาวชนเคหะวิมล
- (9) ศูนย์เยาวชนวัดธาตุทอง
- (10) ศูนย์เยาวชนวัดหัวลำโพง
- (11) ศูนย์เยาวชนวัดราชสิงขร



¹⁰ คำสั่งกระทรวงมหาดไทย คำนวณที่ 1378/2505 ลงวันที่ 22 มกราคม 2505 "เรื่องการจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของเยาวชน" จากแฟ้มศูนย์เยาวชนเทศบาลนครกรุงเทพ ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

¹¹ รวบรวมจาก "แบบสอบถามเพื่อจัดทำเนียบหน่วยราชการและองค์การที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเยาวชนในประเทศไทย" ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- (12) ศูนย์เยาวชนวัดปทุมคงคา
- (13) ศูนย์เยาวชนวัดชนะสงคราม
- (14) ศูนย์เยาวชนโรตารีธรรมบุรี
- (15) ศูนย์เยาวชนเวฬุราชิน
- (16) ศูนย์เยาวชนอัมพวา
- (17) ศูนย์เยาวชนบางสะพาน
- (18) ศูนย์เยาวชนสุทธาราม
- (19) ศูนย์เยาวชนสุวรรณาราม
- (20) ศูนย์เยาวชนวัดคอกไม้
- (21) สโมสรท้องถิ่นตรอกจันทร์

สำหรับศูนย์เยาวชนวัดคอกไม้ และสโมสรท้องถิ่นตรอกจันทร์นั้นเป็นศูนย์เยาวชนเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนส่วนหนึ่งจากเทศบาล นอกจากนี้สโมสรท้องถิ่นตรอกจันทร์ยังเป็นโครงการทดลองของสภาสตรีแห่งชาติอีกด้วย ในส่วนภูมิภาคก็มีศูนย์เยาวชนของเทศบาลเมืองต่าง ๆ ทุกจังหวัดขึ้นกับสันนิบาตเทศบาล และมีศูนย์เยาวชนอีกจำนวนมากขึ้นอยู่กับกรมการพัฒนาชุมชน กองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ (กรป.กลาง) ตลอดจนองค์การเอกชนบางแห่งอีกด้วย

ในการจัดสันนิบาตการของศูนย์เยาวชน เพื่อให้ช่วยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ควรจะได้มีการจัดกิจกรรมสันนิบาตการต่าง ๆ เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง กิจกรรมที่ศูนย์เยาวชนจัดขึ้นควรประกอบด้วย¹² กีฬากลางแจ้ง กีฬาในร่ม ศิลปการป้องกันตัว คณิตรี นาฏศิลป์ นิทรรศการ หอสมุด การศึกษาพิเศษ ทัศนศึกษา โภชนาการ ค่ายพักแรม การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณะ และ

¹² วิทยุ บุญยรัตพันธุ์, "งานศูนย์เยาวชนในเขตเทศบาลนครกรุงเทพ" (ฉบับปรับปรุง) (พิมพ์ครั้งที่สาม), จากพิมพ์เอกสารทางราชการของแผนกสันนิบาตการ กองสวัสดิการสังคม, หน้า 4.

กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาเยาวชนได้ อย่างไรก็ตาม จะเห็นว่าการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร และมีปัญหามาก ผู้วิจัยจึงใคร่ที่จะศึกษาปัญหาการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครเพื่อที่จะได้นำผลของการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนให้บรรลุผลตามเป้าหมายต่อไป



วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อนำปัญหาการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนมาประมวลขอบเขตและหมวดหมู่ของปัญหา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขตามสภาพของปัญหานั้น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาปัญหาการจัดสันตนาการในเขตกรุงเทพมหานครในค่านิยมคตินิยมประเพณี การดำเนินงาน และสถานที่ซึ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ เท่านั้น ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนทุกคน และเพื่อให้การศึกษาปัญหาการจัดสันตนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นที่แน่ชัดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างประชากรซึ่งเป็นสมาชิกของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครด้วย เพื่อทราบความคิดเห็นและผลที่สมาชิกได้รับจากการเข้าร่วมในโครงการสันตนาการที่ศูนย์เยาวชนจัดให้

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่า คำตอบของเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชนเขตกรุงเทพมหานครที่ตอบในแบบสอบถามเชื่อถือได้
2. ผู้วิจัยถือว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นสมาชิกของศูนย์เยาวชนเขตกรุงเทพมหานครมีพื้นฐานการศึกษาเพียงพอที่จะเข้าใจแบบสอบถามได้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยนี้จะทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหามหาการจัสนทนากการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร และอาจคัดแปลงเพื่อนำไปแก้ไขปัญหามหาการจัสนทนากการของศูนย์เยาวชนในเขตอื่น ๆ ได้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สนทนากการ คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจในเวลาว่าง บังเกิดความพอใจเป็นส่วนบุคคล และความพอใจจงใจให้เข้าร่วมในกิจกรรมนั้น

ปัญหามหาการจัสนทนากการ หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นอุปสรรคหรือขัดข้องรวมทั้งการปฏิบัติการหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันไม่พึงปรารถนาที่เกิดขึ้น ซึ่งทำให้การจัสนทนากการของศูนย์เยาวชนไม่บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือบรรลุวัตถุประสงค์อย่างไม่มีประสิทธิภาพ

ปัจจัยในการจัสนทนากการ หมายถึง ส่วนประกอบสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์เยาวชนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ บุคคลากร งบประมาณ การดำเนินงาน ตลอดจนสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์

ศูนย์เยาวชน คือสถานที่ซึ่งมีอาคารสถานที่อื่นเหมาะสม สำหรับให้เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกได้มาร่วมชุมนุมกันเป็นประจำตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เล่นกีฬา รับประทานอาหารพิเศษในยามว่างจากการเรียนหรือการงาน โดยมีระเบียบและวิธีดำเนินงานอันเหมาะสม และอยู่ภายใต้การดูแลอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน

สมาชิกของศูนย์เยาวชน หมายถึง ผู้ที่ไคยื่นความจำนงต่อหัวหน้าศูนย์เยาวชน เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีผู้ปกครองเป็นผู้ลงนามรับรองยินยอมให้เป็นสมาชิก มีอายุระหว่าง 8-18 ปี ไม่จำกัดความรู้ เพศ เชื้อชาติ ศาสนา และภาษา เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี และรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของศูนย์เยาวชนทุกอย่าง

เจ้าหน้าที่ศูนย์เยาวชน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติงานต่าง ๆ ในศูนย์เยาวชน ได้แก่
หัวหน้าศูนย์เยาวชน นักสังคมสงเคราะห์ และผู้นำศูนย์เยาวชน